

Borůvka, Otakar: Other works

Otakar Borůvka
[Soubor recenzí]

Naše věda XIV, 1933, 38

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/500291>

Terms of use:

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

stavená. V malé knížce Schneidrově je mnoho zajímavých podrobností a dobrých návodů a lze ji vřele doporučit jak pro obecné poučení, tak zejména těm, kdo z přirozené záliby pozorují a zaznamenávají meteorologické veličiny a sledují se zájmem přírodní úkazy meteorologické a klimatické.

F. Běhounek — J. Heyrovský, napsali jako 9. svazek „Úvod do radioaktivity“ (Viz Naši vědu XIII, 80).

Prof. dr. Vlad. Novák.

Knížka A. Sommera-Bafka „Chemické rovnice. Jak je psát, číst a jim rozumět“ (sv. 6, 1926, str. 134) souvisí do jisté míry s obsahem spisku obdobného názvu od téhož autora 1923 a setkáváme se v ní se svérázným nazíráním a výkladem chemických rovnic, které autor, známý svými různými populárními spisky a přednáškami, seřazuje podle jejich funkce, vycházejí při tom z chemické synthesy a analýsy. Poněkud do rozpaků uvádí referenta ke konci knížky seznamem chemických rovnic. I když jsou myšleny jako výsledky úloh, nadhozených v textu, je v nich mnoho zbytečně opakováno, zvláště uvážíme-li, že chemické rovnice nejsou jediným vodítkem pro trochu samostatně usuzujícího chemika-začátečníka. V. Čupr.

Spisek B. Hostinského „Geometrické pravděpodobnosti“ (sv. 2, 1926, str. 85) obsahuje šest kapitol. V prvních dvou jsou vyloženy základní pojmy a věty o počtu pravděpodobnosti a zvláště o geometrických pravděpodobnostech. Kap. III.—V. jsou věnovány z větší části řešení rozmanitých, zejména geometrických úloh sem patřících (úlohy o konvexních křivkách v rovině a o konvexních plochách v prostoru, pokusné úlohy). V kap. VI. vykládá se Poincaréova metoda libovolných funkcí a její zobecnění a řeší se pomocí ní Buffonova úloha o jehle. Spisek obsahuje řadu úloh a jest znamenitou přípravou pro studium obsáhlejších děl o počtu pravděpodobnosti.

„Úvod do neeukleidovské geometrie“ (sv. 3, 1926, str. 212) od V. Hlavatého o splňuje zcela svůj populární účel. Neeukleidovská geom. se a priori podřazuje projektivní geometrii, takže se buduje snad nejjednodušším známým způsobem, a látka jest omezena na nejjednodušší prostory, totiž jedno- a dvojrozměrné. Pro ně jsou však základní úvahy provedeny podrobně. O každém ze tří druhů neeukl. geometrie (hyperbolická, eliptická, parabolická) se jedná zvláště; analyticky a někdy i konstruktivně. Četné jsou poznámky

historické a dobrý jest soupis literatury. Pro informaci o výběru látky uvádím na př. obsah kapitoly o eliptické rovině: Formulace problému, základní úvahy, Weierstrassovy souřadnice a jejich aplikace, kružnice, pohyb, metrická dualita, dvojitost eliptické roviny, nevlastní rovina eukl. prostoru.

M. Kössler v „Úvodě do počtu diferenciálního“ (sv. 4, 1926, str. 143) předpokládá u čtenáře znalost pojmu čísla racionálního a příslušných početních pravidel, jež ostatně bez důkazu uvádí. Pak definuje čísla reálná (desetinnými čísly) a vyslovuje prozatím bez důkazů rozšíření zmíněných počet. pravidel na obor takových čísel. Následují základní věty o posloupnostech a nekonečných řadách, pojem funkce, limity a spojitosti funkce, základní věty a spoj. funkcí a pojem funkce inverzní. Základní vlastnosti goniometrických funkcí se prozatím nedokazují. Pak jedná o derivacích, diferenciálech, extrémních hodnotách funkcí, řadě Taylorově a Maclaurinově s obvyklými aplikacemi a o základních větách funkcí dvou proměnných. Konečně ve dvou dodatcích odvozena jsou pravidla pro počítání s čísly reálnými a základní vlastnosti funkcí goniometrických. Kniha běže ohled na obvyklé bolesti čtenářů-začátečníků a jest psána stručným, avšak jasným slohem. Doufejme, že se brzy dočkáme podobného spisu o počtu integrálním!

Práce K. Rychlíka „Úvod do elementární teorie číselné“ (sv. 7, 1931, str. 98) jest rozdělena na šest kapitol: Dělitelnost, prvočísla; kongruence; g-adické zlomky; kvadratické zbytky, kvadratický zákon reciprocit; znázornění čísel celých kladných formou $X_1^2 + X_2^2 + X_3^2 + X_4^2$; Pythagorovy trojúhelníky, velká věta Fermatova pro $n = 4$, racionální trojúhelníky. K tomu uvádím, že teorie dělitelnosti jest vyložena pro čísla racionální; kapitola o kongruencích obsahuje i základní věty o kongruencích vyšších stupňů a zvláště věty o primitivních kořenech a indexech; zákon reciprocit jest vyložen podle Frobenia; rovnice Fermatova se zkoumá i pro $n = 2$. Sloh spisku jest zhuštěný, avšak velmi jasný a přesný a ani příklady nechybějí.

O. Borůvka.

A. R. Wright, předseda Britské Folk Lore Society v Londýně, píše dne 29. listopadu 1932 o Pospíšilově přehledu národních tanců v Evropě: „Na počátku studií folkloristických zabývalo se badání vlastně jen tak zvaným ústním podáním, pohádkami a zkazkami. Byl to především vliv bratří Grimmů, že tyto elementy byly,

vlastně z nemadání, předvedeny širšímu fóru a upozorněn na ně literární svět, který beztak na ně pohlížel svrchu. V Anglii se ztratily tyto zkazky o něco dříve nežli na kontinentu a tak vidíme, že u nás mezi prvními sbírkami jsou jako předměty zájmu sběratelského hlavně jen určité zvyky a menší pověry, jako babské léčení a pod., avšak žádné zkazky. Také skutečně nejstarší sbírka *Antiquitates Vulgares* z roku 1725 obsahuje jen zvyky a pověry. Podle tohoto spisu mluví se také s počátku o „lidových starožitnostech“, o mnohem později pak, až v roce 1846 ujímá se nyní všeobecně platné označení „Folklore“. V Anglii postupovalo toto studium pomaleji nežli na kontinentu a teprve o mnohem později pojat do tohoto studia celý život lidu, lidové umění a zábavy, jako tanec, divadlo, zpěv. Na štěstí z tohoto studijního materiálu dalo se i leccos ještě zachytit v Anglii a nastalo později i dosti značné oživení těchto starých tanců, zpěvů a pod. Než vědecké zpracování pokulhávalo dosti za prostým sbíráním, což jest snad částečně pochopitelné, neboť nebylo lehké zachycovati jednotlivé obrazy pro další studium a analysis. Tu ovšem kinematografická fotografie nabyla velikého významu a F. Pospíšil jest vlastně prvním, který na podkladě kinematografického studia provedl se ždarem srovnávací studii těchto národních tanců. Neměl na pomoc prostředků hollywoodských atelierů, avšak s neobyčejným vkusem a technickou obratností zcela nezvyklou u kinooperátéra amatéra vybral pro své snímky to nejlepší, ukázal nám příklady, získané od Kavkazu až do Španělska, a mohl tak poukázati i na významné období mezi zvyky z Anglie a mezi španělskými Basky. Hodnota takového srovnávání vysvitne ihned, studujeme-li otázku s hlediska regionál. neb i plemeného s ohledem na pohyb i na nástroje zde používané. A jest v tom mnoho zajímavého i s hlediska jiného, neboť analysis tohoto komplikovaného tance vede nás dále i k zvyklostem válečným, únosu žen a pod. Než ani třeba podotýkat zvláště, jak přesného nástroje pozorovacího F. Pospíšil zde použil a při tom nikterak nezatížil svůj doprovod zbytečným a předčasným teoretisováním, jež by snad v tomto stavu bylo velmi lehké, jako naopak ještě lehčí, avšak bezcennou by byla kritika. Jest podivuhodné, jak F. Pospíšil s neobyčejným důvtipem a intuicí vypožoroval a vyzvedl tyto lidové zvyky v odlehlých koutech Evropy. A obdivu si zaslouží tím více, že všechny tyto studie podnikal na vlastní pěst a z vlastních prostředků. Bylo by velmi žádoucí, kdyby se v tomto oboru našlo více spolupracovníků, kde nyní F. Pospíšil jest snad jediný, a bylo by zejména dů-

ležitě, aby se věnovala nejvyšší pozornost celému Balkánu, kde lze vyzvednouti ještě tolik pokladů na tomto poli.“

Tento dopis, jehož překlad zde podávám, napsal A. R. Wright jen několik málo týdnů před svou smrtí dne 24. prosince 1932. Psal, že doufá, že nastane zlepšení, avšak Times nedávno přinesly zprávu, že již zemřel ve věku 70 let. Mr. Wright byl opravdovým přítelem našeho národa a citem i obdivovatelem jeho bohaté lidové kultury duševní i hmotné. Nebyl přítelem, který k nám jezdí na naše útraty, aby se zdržel jen několik dnů, ale zaníceným badatelem, který ze svého ztrávil mnoho času na svých potulkách zejména na jiho-východní Moravě a přilehlém Slovensku. Všichni, kdož poznali toho ušlechtilého, klidného starého pána i jeho vzácnou choť, jež byla jeho významnou spolupracovnicí, zachovají mu upřímnou vzpomínku.

Prof. V. Suk, Brno.

V Prostějově zemřel 6. prosince 1932 profesor kreslení **VLADIMÍR ZOUFAL**, jenž zvětšil své jméno v české vědě jako entomolog. Tento obor přírodovědy bývá oblíbeným pracovním polem vědeckých amatérů, ale ne vždy jejich činnost dorůstá do oblasti samé vědy. Omezuje-li se na nesoustavné sběratelství, nezanechává zpravidla stop. Jinak je tomu u prof. Zoufala. Z jeho plánovitě a dlouholetě sběratelské činnosti vzešel objekt neobyčejně vědecké ceny: je to jeho veliká sbírka brouků, jež je uložena v moravském zemském muzeu v Brně jako **mecenášský dar** zesnulého. Již i hmotná cena tohoto daru (aspoň 100.000 Kč) zavazuje vděčností k dárci a těm, kdož se zasloužili o tento dar. Je to choť dárcova pí Albína Zoufalová, věrná jeho spolupracovnice, a univ. prof. dr. K. Absolon, jenž získal dárci pro tuto myšlenku. Sběrka asi 17.000 druhů evropských brouků ve 100.000 exemplářů je uložena v 5 velikých skříních se 200 zásuvkami. Sběrka je museálně založena, takže může býti beze změny doplňována, což je přednost sotva docenitelná. Druhou cennou památkou, již zůstavil zesnulý, jsou jeho nádherné barevné tabule brouků, jimiž je vyzdobeno české dílo Klimentovo o broucích. Těchto dva a půl tisíce obrázků brouků, malovaných umělcem s bystrozrakem přírodovědce, jež si vyžádaly 4 léta ne-honorované práce, jsou rovněž darem čes. přírodovědě a nutno jen litovat, že v rozebraném díle téměř zapadly. Prof. Zoufal sbíral hlavně na Slovensku a pak dost pravidelně v Bosně a Hercegovině. Našel mnoho nových druhů pro vědu, z nichž řada je pojmenována jeho jménem. Sám psal též odborná pojednání entomologická a cestopisná, jež uveřejňoval v různých